

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(м. Суми, 27 січня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Махінчук В. М., д-р юрид.наук, професор, заслужений юрист України, заступник директора з наукової роботи НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Попович Т. Г., канд. юрид. наук, старший дослідник, учений секретар НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Деревянко Б. В., д-р юрид. наук, професор, головний науковий співробітник відділу правового забезпечення ринкової економіки НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Руденко Л. Д., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ;

Плотнікова М. В., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ;

Сікорська І. М., канд. наук з держ. упр., доцент, голова правління Української асоціації викладачів і дослідників європейської інтеграції;

Швагер О. А., канд. юрид. наук, асист. кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ

*Видання рекомендоване до видання рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 6 від 08.02.2022 року)*

Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри : матер. науково-практичного круглого столу (Суми, 27 січня 2023 р.). – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 150 с.

До збірника ввійшли тези доповідей та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, які брали участь у засіданні науково-практичного круглого столу «Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри», присвяченого актуальним питанням правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні та Європейському Союзу й проведеного в рамках реалізації освітнього проекту «619998-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг», що реалізується за підтримки Виконавчого агентства ЄС з освіти та культури (напрямок Модуль Жана Моне програми Erasmus+).

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, що відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальності за будь-яке використання інформації, яка міститься в ній.

УДК 347.73:336.1(063)

© Сумський державний університет, 2023

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	7
<i>Levkina R.V., Kotko Ya.M.</i> INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISM OF ADAPTATION OF UKRAINIAN FINANCIAL LEGISLATION TO THE EU LEGAL SYSTEM.....	9
<i>Shvaher O.</i> FINANCIAL INCLUSION IN THE CONTEXT OF SDG.....	13
<i>Бабко Н.М., Мандич О.В</i> ДІДЖИТАЛ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО ЗАХИСТУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ.....	16
<i>Бондар Ю. А.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Борщенко В.В.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Грицай А.А., Тверезовська І.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ ІНВЕТОРІВ КРАУДФАНДИНГОВИХ ПРОЄКТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА В УКРАЇНІ.....	27
<i>Гуцалюк О. М., Гаврилова Н. В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	31
<i>Даценко О. І.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ З ПЛАТІЖНИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ЄС.....	36
<i>Деменко К.Е.</i> ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ З ВАЛЮТНИМИ ЦІННОСТЯМИ.....	40

Денисенко С. І.
СУДОВА ПРАКТИКА СУДУ ЄС ЯК ОСНОВА
ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....43

Деревянко Б. В.
ПРО ПОПУЛЯРИЗАЦІЮ ДЕРЖАВОЮ КРИПТОВАЛЮТ
І КРИПТОМАТІВ СЕРЕД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ.....47

Дмитренко Е.С.
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В
УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР.....51

Загола Т. М.
СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....55

Запорожченко А. В.
ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО
АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА
СВІТОВІ ТРЕНДИ.....59

Зінченко Г. С.
СПІВРОБІТНИЦТВО РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ АУДИТОРІВ В КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....63

Карпюк І. В. Гальчич І. П.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ
ПОСЛУГ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....67

Корнева Т. В. Сірочук І. В.
ПРОЗОРИСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....69

Кочин В. В.
ЗАКОНОДАВЧЕ ВНОРМУВАННЯ САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА
РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: СУЧАСНИЙ СТАН
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....74

Кучмістенко О.В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....78

Максюта А.О.

ПОРЯДОК ДОСТУПУ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ДО БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ.....82

Маланчук Т. В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ, ЯКІ
ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ОКУПАЦІЇ ДЕРЖАВОЮ-
АГРЕСОРОМ.....85

Новікова М. М.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОРГАНУ З РИНКІВ
ЦІННИХ ПАПЕРІВ (ESMA).....88

Носирев О. О.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ.....92

Плотнікова М. В.

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ НА ЕТАПІ НОРМОТВОРЕННЯ У
СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ
У ЄС ТА В УКРАЇНІ.....96

Руденко Л.Д.

ЩОДО ЮРИСДИКЦІНОЇ ФОРМИ ЗАХИСТУ ВІД ФІНАНСОВОГО
ФІШИНГУ.....105

Сагайдак В. О.

ВПЛИВ ЧЛЕНСТВА ДЕРЖАВИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
НА ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ БАНКУ ЛАТВІЇ.....109

Семіног С. В.

НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПОЗИЧАЛЬНИКІВ, МАЙНО
ЯКИХ ПОШКОДЖЕНО, ЗНИЩЕНО АБО ЗАЛИШИЛОСЬ
НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ.....113

<i>Ставерська Т. О.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ ЯК ІНСТРУМЕНТА РОЗРАХУНКІВ.....	117
<i>Старинський М.В.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБІГОМ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ.....	121
<i>Ткаченко В.М.</i> ПИТАННЯ ПРИВЕДЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ.....	124
<i>Трембіч А. Я.</i> МАЙБУТНЄ ІНСТИТУТУ СТРАХУВАННЯ ЯК НЕПОЙМЕНОВАНОГО СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ.....	127
<i>Туркот О. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО АГРАРНИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ ЄВРОСОЮЗУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	134
<i>Цветков А.М.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ.....	136
<i>Цукан С.В.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБОРОТУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	140
<i>Шейн Д.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ NULLUM POENA SINE LEGE: НЕДОЛІКИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	145

ВПЛИВ ЧЛЕНСТВА ДЕРЖАВИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ НА ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ БАНКУ ЛАТВІЇ⁸

Сагайдак В. О.

*студентка IV курсу бакалаврату Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету*

Науковий керівник – к. ю. н., доцент Плотнікова М. В.

З огляду на те, що Україна є кандидатом на членство в ЄС та стратегічною метою держави є довгоочікуване приєднання до Європейського Союзу, то важливим кроком є дослідження статусу центрального банку країни-члена ЄС на прикладі Латвії, вивчення того як вплинуло членство у ЄС на функції латвійського центрального банку чи його статус, що, є корисним для прогнозування майбутніх законодавчих змін у цій сфері для України.

Перш за все, зазначимо, що згідно із Законом Республіки Латвія «Про Банк Латвії» від 19.05.1992 року [1] та проектом Закону «Про Банк Латвії» № 2021/193.1, який набирає чинності від 01.01.2023 року Latvijas Banka (далі – Банк Латвії) є центральним банком Латвії

⁸ Дослідження проведено на виконання міжнародного проекту в сфері освіти «619998-ERP1-2020-1-UA-ERP1MO-MODULE Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг» (спільний проект СумДУ, Еразмус+ Жан Моне Фонду та Виконавчого агентства з питань освіти та культури за підтримки ЄС). Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, який відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

та є членом Європейської системи центральних банків. Банк є незалежним у прийнятті власних рішень та їх реалізації, не перебуває в інституційному та функціональному підпорядкуванні органам державної влади та місцевого самоврядування [2], що відповідає статті 130 Договору про функціонування Європейського Союзу, де передбачено, що «ані Європейський центральний банк, ані національний центральний банк, ані будь-який член їхніх керівних органів, не звертаються за вказівками та не приймають їх від установ, органів, служб або агенцій Союзу, будь-якого уряду держави-члена або будь-якого іншого органу» [3]. Наведене висловлювання також продубльоване у статті 7 Протоколу «Про Статут Європейської системи центральних банків та Європейського центрального банку» (далі – Статут) [4].

Відповідно до Договору про функціонування Європейського Союзу, основною метою діяльності Банку Латвії є підтримка стабільності цін. Без шкоди головній меті Банк Латвії підтримує загальну економічну політику Європейського Союзу відповідно до статті 127, параграфа 1 Договору про функціонування Європейського Союзу [3], а також сприяє стабільності фінансової системи Латвії в цілому [2].

Банк Латвії бере участь у виконанні наступних завдань:

- формування та реалізація грошово-кредитної політики;
- регулювання діяльності фінансового ринку та здійснення контролю над його учасниками;
- забезпечення функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та Фонду страхового захисту і виплат відшкодувань інвесторам;
- здійснення валютних операцій;
- сприяння безперебійній роботі систем розрахунків за платіжними та фінансовими інструментами, включаючи забезпечення ефективною і безпечною роботи, а також розвиток платіжної системи Банку Латвії;
- облік та контроль юридичних осіб, які здійснюють обробку та введення у вторинний обіг банкнот і монет у євро;
- сприяння підвищенню фінансової грамотності населення та набуттю економічних знань;
- здійснення інших завдань, визначених законом [2].

Кожна держава-член ЄС повинна узгоджувати своє законодавство у відповідності до стандартів ЄС. Це також стосується і нормативно-правової бази щодо діяльності центрального банку. Так, наприклад, статтею 131 Договору про функціонування Європейського

Союзу передбачено, що «кожна держава-член забезпечує сумісність свого національного законодавства, включаючи установчі документи її національного центрального банку, з Договорами та Статутом ЄСЦБ та ЄЦБ» [3].

Прикладом до вищесказаного можуть стати норми, які регулюють термін повноважень голови національного центрального банку, який, згідно із п. 2 ст. 14 Статуту, має бути щонайменше п'ять років. Вищенаведеному відповідає норма статті 13 Закону «Про Банк Латвії», де зазначено також про п'ятирічний термін повноважень та заборону бути на посаді одній і тій самій особі більше, ніж два роки поспіль [2].

Щодо структури Банку Латвії, то ним керує Рада Банку, яка складається з семи членів, включаючи Президента Банку Латвії та двох його заступників. Голова Банку Латвії обирається на посаду Сеймом за пропозицією щонайменше 10 депутатів Сейму, а інші члени Ради Банку Латвії обираються Сеймом за пропозицією Президента Банку Латвії [2].

Однак, варто зазначити, що звернувшись до практики Суду Європейського Союзу, маємо справу, в якій було порушено рішення національного органу, яке суперечило законодавству ЄС. Це були два об'єднані позови C-202/18, *Ilmārs Rimšēvičs* проти Республіки Латвія та C-238/18 Європейський центральний банк проти Республіки Латвія [5]. Цим рішенням було підтверджено порушення незалежності центрального банку у Латвії. Так, 26 лютого 2019 року Суд ЄС скасував рішення латвійської влади про відсторонення від посади голови Центрального банку Латвії Ілмарса Римшевича. Заявник підозрювався у здійсненні ним корупційного правопорушення. Суд зазначив, що хоча «може виникнути необхідність тимчасово відсторонити [голову] від посади» з метою здійснення розслідування, Суд має повноваження перевірити, що таке рішення прийнято лише за наявності «достатніх ознак того, що він вчинив серйозні порушення, які можуть виправдати таку міру» (п. 91-92) [5].

У результаті Суд постановив: «Латвія не довела, що звільнення пана Римшевича з посади ґрунтується на наявності достатніх ознак того, що він був причетний до серйозних проступків...» (п. 98) [5].

Голову Центрального банку Латвії підозрювали у вчиненні корупційного правопорушення на користь приватного латвійського банку. Дійсно, він не має повноважень, які б дозволяли йому будь-яким чином впливати на діяльність приватного банку. Крім того, у Латвії контроль за латвійськими приватними банками належить не до ком-

петенції Центрального банку Латвії, а до Комісії ринку фінансів і капіталу (п. 80) [5].

Варто погодитися із думкою Panicos Demetriades та Radosveta Vassileva про те, що вищевикладене викликає підозру у незалежності центрального банку, тому що латвійська влада вжила рішучих заходів проти голови центрального банку, хоча центральний банк у даному випадку не має жодних обов'язків щодо протидії відмиванню коштів – це можна витлумачити як спробу створити димову завісу та приховати глибші причини цієї кризи. Це викликає занепокоєння не тільки щодо незалежності центрального банку, а й органу нагляду за боротьбою з відмиванням коштів [6, с. 524].

Отже, дане рішення Суду ЄС у справі Римшевича підкреслює незалежність Євросистеми та Європейського центрального банку. Як підсумок, зазначимо, що у разі, коли йдеться мова про вчинення дій на національному рівні, які впливають на незалежність голови національного центрального банку, звернення до Європейського суду є безумовним кроком уперед. Важливо, з точки зору гарантування незалежності центрального банку, що Статут ЄСЦБ дозволяє оскаржити національні рішення, що впливають на посаду керуючого в головному органі (п. 2 ст. 14 Статуту) [4].

Таким чином, у результаті дослідження проаналізовано статус центрального банку Республіки Латвія, його основні завдання по регулюванню фінансового ринку. Встановлено, що законодавство Латвії щодо діяльності центрального банку у повній мірі відповідає європейським стандартам та законодавству ЄС. Здійснено правовий аналіз судової практики, а саме досліджено справу Суду ЄС, в якій йшлося про незаконність прийняття рішення національного судового органу Латвії щодо голови центрального банку країни, що порушує принцип незалежності, встановлений статтею 7 Статуту та 130 ДФЄС. У рішенні акцентується увага на тому, наскільки вагомою вважається незалежність керівників національних центральних банків, надавши Європейському суду повноваження приймати рішення щодо законності звільнення керівника з посади. Забезпечення незалежності керівника національного центрального банку держави-члена Європейського Союзу є необхідною умовою належного функціонування Європейської системи центральних банків.

Література:

1. Likums "Par Latvijas Banku": Augstākā Padome. Stājas spēkā: 19.05.1992. Zaudē spēku: 01.01.2023.
URL: <https://likumi.lv/ta/id/65544>

2. Latvijas Bankas likums: Saeima. Pieņemts: 23.09.2021. Stājas spēkā: 01.01.2023. URL: <https://likumi.lv/ta/id/326575/redakcijas-datums/2023/01/01>

3. Договір про функціонування Європейського Союзу: Міжнародний документ від 25.03.1957.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.

4. Про Статут Європейської системи центральних банків та Європейського центрального банку: Протокол від 01.01.2005 № 994_681.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_681#Text

5. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 26 February 2019, Ilmārs Rimšēvičs and European Central Bank (ECB) v Republic of Latvia, C-202/18 and C-238/18, ECLI:EU:C:2019:139.

URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=211050&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=51233>

6. Panicos Demetriades, Radosveta Vassileva. Money Laundering and Central Bank Governance in the European Union. Journal of International Economic Law. 2020. №23. P. 509–533. URL: doi: 10.1093/jiel/jgaa011